

Dünyada ve Türkiye'de
ORGANİK TARIM

Organik Tarım; üretimde kimyasal girdi kullanmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimi. Organik tarımın amacı; toprak ve su kaynakları ile havayı kirletmeden, çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığını korumak. Organik tarımın geçmişi 20.yüzyıla dayanıyor.

Önceleri çok çeşitli yöntemler ve teoriler geliştirilmiş, hatta bu yöntemlere astrolojik boyutlar katılarak ay ve yıldızların etkisini de üretime katan ekoller ortaya çıkmıştır. Tüm bu ekoller incelendiğinde görülen temel öğe; ekolojik dengenin korunarak, bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte aile işletmeciliği şeklinde yapılması, dolayısıyla üretimden tüketime kısa devrelerin kurularak kendi kendine yeterliliğin sağlanmasıdır. Bu özelliği nedeni ile 1. ve 2. Dünya savaşları arasında popüler olan organik tarım 1950 yılından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin Marshall yardımı ile önemini yitirmiş, sağlanan ekonomik katkılar ve aşırı desteklemeler sonucu entansif tarım süratle yayılmış, makineleşme, kimyasal ilaç ve gübreler ile kimyasal katkı maddeleri kullanılmaya başlanılmıştır. 60'lı yılların sonunda Avrupa Topluluğu'nun uyguladığı tarımsal destekleme politikaları, 1970 de pestisitlerin ve kimyasal gübrenin keşfi de bu gelişmeye katkıda bulunmuştur.

Ancak "Yeşil Devrim" olarak adlandırılan bu tarımsal üretim artışının dünyadaki açlık sorununa bir çözüm getirmediğini, aksine doğal dengeyi ve insan sağlığını süratle bozduğunu gören kişi ve gruplar bu konuda araştırmalara başlamışlardır. Bu araştırmaların sonucunda bilim çevreleri ve sivil toplum örgütlerinin baskısıyla 1979 yılından itibaren DDT grubu pestisitlerin kullanımı A.B.D.'den başlayarak tüm dünyada yasaklanmıştır. Bu durumda organik tarım tekrar gündeme gelmiş, 1980 yılından sonrada tüketicilerin baskısıyla aile işletmeciliği şeklinden çıkarak ticari bir boyut kazanmıştır. ABD'de 0-2 yaş grubu çocuk mamalarının imalinde organik ürünlerin kullanılmasını zorunlu tutan yasanın da bu ticari boyuta katkısını belirtmek gerekir.

Organik ürünler ticarete konu olunca beraberinde kontrol ve sertifikasyona ilişkin yasal düzenlemeler gündeme gelmiştir. Avrupa'da önceleri her ülke kendine göre bazı düzenlemeler yapmış, daha sonra 24 Haziran 1991 tarihinde Avrupa Topluluğu içinde organik tarım faaliyetlerini düzenleyen 2092/91 sayılı yönetmelik yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde organik tarım faaliyetleri 1986 yılında Avrupa'daki gelişmelerden farklı şekilde, ithalatçı firmaların istekleri doğrultusunda, ihracata yönelik olarak başlamıştır. Önceleri ithalatçı ülkelerin bu konudaki mevzuatına uygun olarak yapılan üretim ve ihracata, 1991 yılından sonra Avrupa Topluluğunun yukarıda adı geçen Yönetmeliği doğrultusunda devam edilmiştir. Daha sonra 2092/ 91 sayılı yönetmeliğin 14 Ocak 1992 tarihinde yayımlanan 94 /92 sayılı ekinde; Avrupa Topluluğuna organik ürün ihraç edecek ülkelerin uymak zorunda olduğu hususlar ayrıntıları ile belirtilmiş ve ülkelerin kendi mevzuatlarını uygulamaya koymaları ve bu mevzuatın da dahil olduğu çeşitli teknik ve idari konuları içeren bir dosya ile Avrupa Topluluğuna başvurmaları zorunluluğu getirilmiştir.

Avrupa Topluluğu'ndaki bu gelişmelere uyum sağlamak üzere Tarım ve Köyişleri Bakanlığı çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliği ile Yönetmelik hazırlama çalışmalarına başlamış ve "Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik" 24.12. 1994 tarihli ve 22145 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmeliğin bazı maddelerinde uygulamada rastlanılan aksaklıkları gidermek ve organik tarım faaliyetleri sırasında yapılacak kusur ve hatalara karşı uygulanacak yaptırımların da yönetmelikte yer alması için, 29.06.1995 tarihli ve 22328 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik ile değişiklik yapılmıştır. Daha sonra 11.07.2002 tarihli ve 24812 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir.

Organik ürünlerin üretimi, tüketimi ve denetlenmesine dair kanun tasarısı Hükümetin acil eylem planı içerisinde yer almış ve 5262 sayılı “Organik Tarım Kanunu” 03.12.2004 tarihli ve 25659 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Bu Kanuna gereğince hazırlanan “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” 10.06. 2005 tarihli ve 25841 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Organik Tarım Kanun ve Yönetmelik esaslarına göre üretilen bitkisel ve hayvansal tüm ürünler organik olarak değerlendirilir ve Yönetmelikte ayrıntıları verilen etiket ve özel organik tarım logosu ile pazarlanır. "Avrupa Topluluğuna Organik Ürün İhraç Eden 3.Ülkeler" listesinde yer almak üzere de gerekli bilgileri içeren bir "Teknik Dosya" hazırlanarak öngörülen süre içinde Dışişleri Bakanlığı kanalıyla resmi başvuru yapılmıştır.

Yürütme ve İzleme Organları

Organik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi; Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdür’ün başkanlığında TÜGEM temsilcileri, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü temsilcileri, TÜBİTAK, meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, yetkilendirilmiş kuruluşların temsilcisi, üniversiteler ve özel sektör temsilcileri ile Komitenin toplantı gündemiyle ilgili görüşlerinin alınmasında yarar gördüğü kurum ve kuruluşların temsilcilerinden olmak üzere en az on kişiden oluşur. Komite organik tarımın geliştirilmesi ve uygulanması ile ilgili stratejileri belirlemek üzere yılda en az bir kez toplanır ve alınan kararları tavsiye niteliğinde olmak üzere Organik Tarım Komitesine iletir.

Organik Tarım Komitesi (OTK); Komitenin oluşumu; Bakanlık, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Başkanlığı ile Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı tarafından görevlendirilecek temsilcilerinden, Bakan veya yetkilendireceği müsteşar veya müsteşar yardımcısının onayı ile kurulur. Yukarıda adı belirtilen kuruluşlardan en az bir üye olmak üzere komiteye alınacak üye sayısını Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü belirler. İhtiyaç duyulması halinde Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Hukuk Müşavirliği'nden Komiteye birer üye alınabilir. Komite başkanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürü veya yetki vereceği Genel Müdür Yardımcısı veya Alternatif Tarımsal Üretim Teknikleri Daire Başkanı tarafından, Komite sekreteryası ise Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Alternatif Tarımsal Üretim Teknikleri Daire Başkanlığınca yürütülür.

Bu komite ülkedeki organik tarım faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi, tanıtılması, takip ve kontrolünden sorumludur. Kontrol ve kuruluşlarına çalışma izni vermek ve çalışmalarını denetlemek görevleri arasındadır.

Organik tarıma destekler

Çiftçilere için düşük faizli selektif kredi verilmesine imkan sağlayan 25 Şubat 2004 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile, organik tarımsal ürünleri ve girdileri üreten müteşebbislere tarımsal kredilere uygulanan cari faiz oranından %60 indirimli olarak azami 3 yıl vadeli yatırım ve 1 yıl vadeli işletme kredisi kullanma imkanı sağlanmıştır.

Bir yıl süre ile çıkarılmış olan bu karar daha sonraki yıllarda 5 yıl vadeli yatırım ve 1,5 yıl vadeli işletme kredisi kullanma imkanını da sağlayarak 2005, 2006, 2007 ve 2008 yılları için uzatılarak devam ettirilmiştir. Bu kapsamda 2004-2007 yılları arasında toplam 1564 müteşebbise 45.248.000 YTL işletme ve yatırım kredisi kullanılmıştır. Düşük faizli selektif kredi imkanının uygulamaya konulmasıyla gerek organik tarımsal üretim yapacak gerekse organik girdi üretecek müteşebbisler de destekleme kapsamına alınmıştır.

Türkiye'nin organik tarımdaki yeri

İnsan sağlığına ve çevreye dost organik tarım ürünleri, tüm dünyada büyük ilgi görüyor. Artık kozmetik, tekstil, mobilya gibi sektörlerde de organik ürünler üretiliyor. Üretimi 300 bin tonlara ulaşan Türkiye dünyanın üçüncü büyük ihracatçısı. Ancak yüzde 95'i markasız olan ürünler dünyada farklı etiketlerle satılıyor.

Tüm dünyada doğal ürünlere olan ilgi hızla artıyor. Bu yüzden insan sağlığına ve çevreye dost üretim sistemlerini içeren organik tarım ürünlerine büyük bir talep var. Dünya ülkeleri yılda 25 milyar dolarlık organik ürün tüketiyor. Üstelik bunlar sadece gıda ile sınırlı değil. Kozmetik, tekstil, mobilya gibi sektörleri de kapsıyor. Türkiye organik tarım ürünleri konusunda dünyanın en büyük üç ihracatçı ülkesinden biri. Ancak ihraç edilen ürünler markasız olduğu için asıl potansiyel bir türlü ortaya çıkmıyor. Markasız ürünlerimiz ihraç edildiği ülkelerdeki firmalarca kendi etiketleri yapıştırılarak pazarlanıyor.

Organik ürün çeşidi 200' e ulaştı

Türkiye'nin organik tarım alanında aldığı yolu rakamlar da kanıtıyor. Tarım Bakanlığı'nın resmi kayıtlarına göre 10 yıl önce 10 bin ton olan üretim miktarı, bugün 300 bin tonlara ulaştı. Organik tarım yapılan alanlar ise 6 bin hektardan 175 bin hektara çıktı. Yıllık ihracat da 30 ila 40 milyon dolar arasında

seyrediyor. Üstelik bu sadece resmi rakamlar. Uzmanlara göre kayıt dışının çok yoğun olduğu sektörde ihracat 100 milyon doları rahatlıkla aşıyor.

İç tüketime gelince... Dünya ülkeleri yılda 25 milyar dolarlık organik ürün tüketiyor ve bu oranın her yıl yüzde 30 büyüdüğü tahmin ediliyor. Elbette dünyadaki gelişmeler, Türkiye'ye de yansımış durumda. Çin ve Hindistan'la birlikte dünyanın en önemli üç ihracatçı ülkesinden biri olan Türkiye, düşük iç talep sıkıntısını yavaş yavaş aşmaya başladı.

Türkiye'nin organik tarımda geleceği parlak görünüyor. Ancak sorunlar da var. İç talep hâlâ istenen düzeye ulaşmış değil. Bundan da önemlisi Türkiye, organik tarımda markalaşamıyor. Dış pazardan yüksek talep gelmesine karşın ihracatın yüzde 95'i markasız. Tıpkı zeytinyağında olduğu gibi dökme usulde ihracat yapılıyor. Düşük katma değerli markasız satılan ürünler, yurtdışına çıktıktan sonra Avrupalı firmaların etiketleriyle dünya pazarlarına açılırken Türkiye'nin potansiyeli gölgede kalıyor.

25 milyar dolarlık büyük Pazar

130 ülkede 24.1 milyon hektarda organik üretim yapılıyor. Dünya organik tarım alanlarının büyüklüğü 40 İstanbul'a eş. AB ülkelerinin toplam üretim alanı 5.6 milyon hektar, işletme sayısı 175 bin. Dünyada 25 milyar dolar, AB'de 15.4 milyar dolarlık bir organik tarım pazarı var.

Türkiye, Çin ve Hindistan'la birlikte en önemli ihracatçı ülke. Türkiye'nin en önemli ihraç pazarı AB ülkeleri. Almanya, İngiltere, İsviçre, Avusturya, Hollanda, Fransa ve Danimarka başlıca alıcı ülkeler. İhraç edilen ürünler arasında kuru kayısı, incir ve üzümün dışında anason, rezene, kişniş, badem, ceviz, çamfıstığı, reçel ve konserveler bulunuyor.1996'da 10 bin ton olan üretim, 300 bin tona ulaştı. 103 bin hektarda, 300 farklı çeşit ürün yetiştiriliyor.

Türkiye'nin ihracatı resmi olmayan kayıtlara göre 100 milyon doların üstünde. İç pazar büyüklüğü ise 20 milyon dolar.

Organik Yaşamın Yarattığı İş Fırsatları

Küresel ısınma, beslenmeden kaynaklanan hastalıklar ve olumsuz çevre koşulları insanları doğal yaşama yönlendiriyor. Tükettikleri her şeyin doğal yollarla üretilmiş olmasını, içinde sentetik ve kimyasal bileşenlerin bulunmamasını isteyen tüketici sayısı artıyor. Bu nedenle de son dönemde “organik” ve “ekolojik” sözcüklerini çok fazla duyar olduk. Aslında ikisinin de sözcük tanımı aynı. Üretimde kimyasal girdi kullanılmadan, her aşaması kontrollü ve sertifikalı olarak yapılan tüm ürünler “organik” sayılıyor